

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Обліково-фінансовий факультет

Кафедра українознавства

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

для практичної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Харчові технології» спеціальності 181 «Харчові технології» денної форми здобуття вищої освіти

Миколаїв
2024

УДК 930.85(477)

I–90

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету ННІ економіки та управління Миколаївського національного аграрного університету від _____ 2024 р. протокол № 1

Укладачі:

Побережець Г.С. - доцент кафедри українознавства Миколаївського національного аграрного університету

Рецензенти:

Березовська Т.В. - кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства Миколаївського національного університету.

Макарчук С.С. - кандидат історичних наук, доцент кафедри загальнонаукових та соціально-гуманітарних дисциплін Київського університету культури.

ВСТУП

Методичні рекомендації з «Історії української культури» для практичних робіт розроблені з метою забезпечення здобувачів вищої освіти систематизованими знаннями та навичками роботи з історико-культурним матеріалом. Вони покликані сприяти глибокому розумінню розвитку української культури від давніх часів до сучасності, а також формуванню критичного мислення, вміння аналізувати джерела та культурні явища.

Практичні роботи мають на меті:

- поглиблення знань про етнокультурну спадщину та художньо-естетичні явища української культури;
- розвиток умінь досліджувати культурні процеси та аналізувати архітектурні, мистецькі та літературні пам'ятки;
- формування компетентностей у використанні різноманітних джерел: літописів, документів, археологічних знахідок, мистецьких творів;
- стимулювання самостійної та творчої діяльності студентів через підготовку повідомлень, есе, презентацій та інших форм практичних завдань.

Методичні рекомендації структуровані відповідно до модульного підходу, що дозволяє поетапно опрацьовувати матеріал: від стародавньої історії та етнокультури до новітньої історії України. Кожна тема містить короткі теоретичні матеріали, перелік рекомендованої літератури, завдання для практичної роботи та теми повідомлень і есе.

Застосування цих методичних рекомендацій допоможе здобувачам вищої освіти системно освоїти історико-культурну спадщину України, розвинути критичне мислення та підготуватися до подальшої професійної та науково-дослідницької діяльності.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ
Модуль І. Стародавня і середньовічна історія та етнокультура
України
Тема 1. Стародавня історія та етнокультура України

Завдання:

1. Провести аналіз трипільської культури: скласти коротку характеристику поселень, ремесел та вірувань.
2. Порівняти матеріальну культуру скіфів і давніх слов'ян.
3. Визначити основні впливи античних міст-колоній на культуру Північного Причорномор'я.

Питання для обговорення:

1. Які основні риси трипільської культури можна вважати передумовою формування української етнокультури?
2. Яким чином релігійні уявлення давніх слов'ян впливали на їх побут і мистецтво?
3. Чому скіфи та грецькі колонії відіграли важливу роль у розвитку культури України?

Теми для есе:

1. «Трипільська культура: витоки цивілізаційного розвитку на українських землях».
2. «Скіфська спадщина та її значення для української культури».
3. «Античні міста Північного Причорномор'я як осередки культурного обміну».

Теми для презентацій:

1. Вірування та обряди давніх слов'ян.
2. Археологічні пам'ятки України: від трипільців до скіфів.
3. Античний вплив на Північне Причорномор'я: міста-колонії і культура.

Тема 2. Київська Русь: християнізація і поява церковної культури

Завдання:

1. Проаналізувати значення хрещення Русі для формування української культури.
2. Дослідити розвиток писемності та книжності в Київській Русі.
3. Охарактеризувати особливості архітектури та іконопису періоду Київської Русі.

Питання для обговорення:

1. Як християнство змінило політичне та культурне життя Київської Русі?
2. Яка роль князя Володимира Великого у формуванні церковної культури?
3. Чим відрізнялися давньоруські ікони від попередніх художніх традицій?

Теми для есе:

1. «Хрещення Русі: історичне та культурне значення».
2. «Київська Русь і розвиток писемності та літописання».
3. «Архітектура і мистецтво Київської Русі: формування культурної традиції».

Теми для презентацій:

1. Софія Київська: символ християнської культури.
2. Іконопис Київської Русі.
3. Книжкові пам'ятки та освіта у Київській Русі.

Модуль II. Нова історія України

Тема 3. Формування регіональних особливостей обрядів і ремесел у XIV–XV ст.

Завдання:

1. Скласти таблицю основних регіональних обрядів та їх відмінностей.
2. Проаналізувати народні ремесла та декоративно-ужиткове мистецтво за регіонами.
3. Підготувати коротку презентацію про символіку народного одягу.

Питання для обговорення:

1. Чим відрізнялися обряди та ремесла на Західній і Східній Україні?
2. Як традиції відображалися у народному мистецтві та одязі?
3. Який вплив мали сусідні держави на українські регіональні культури?

Теми для есе:

1. «Регіональні особливості українських обрядів XIV–XV ст.»
2. «Народні ремесла як форма збереження етнокультури».
3. «Символіка одягу та прикрас у різних регіонах України».

Теми для презентацій:

1. Весільні обряди в Україні XIV–XV ст.
2. Декоративно-ужиткове мистецтво українських земель.
3. Вплив сусідніх держав на розвиток українських ремесел.

Тема 4. Особливості військово-демократичної культури Січі та козацьке бароко

Завдання:

1. Проаналізувати соціально-політичну структуру Запорозької Січі.
2. Вивчити приклади козацького бароко в архітектурі та іконостасах.
3. Підготувати міні-дослідження про символіку козацьких традицій.

Питання для обговорення:

1. Що означає «військово-демократична культура» козацтва?
2. Які ознаки козацького бароко в архітектурі та мистецтві?
3. Яку роль відігравала Січ у розвитку української етнокультури?

Теми для есе:

1. «Військово-демократична культура Запорозької Січі».
2. «Козацьке бароко в архітектурі та іконостасах».
3. «Символіка та моральні принципи козацтва».

Теми для презентацій:

1. Архітектура козацького бароко: приклади.
2. Козацька мораль і звичаї.
3. Військово-демократична організація Запорозької Січі.

Тема 5. Гетьманщина: розвиток освіти та літописання

Завдання:

1. Проаналізувати роль Києво-Могилянської академії у розвитку освіти.
2. Дослідити основні українські літописи XVII–XVIII ст.
3. Підготувати таблицю видатних діячів культури Гетьманщини та їх внесок.

Питання для обговорення:

1. Чим відрізнялася система освіти Гетьманщини від попередніх періодів?
2. Яке значення літописання для української історичної пам'яті?
3. Які європейські впливи проявилися у культурі Гетьманщини?

Теми для есе:

1. «Києво-Могилянська академія як осередок освіти та науки».
2. «Українське літописання XVII–XVIII ст.: основні тенденції».
3. «Видатні діячі культури Гетьманщини та їх спадщина».

Теми для презентацій:

1. Літописання як джерело історичної інформації.
2. Культурні зв'язки Гетьманщини з Європою.
3. Києво-Могилянська академія: навчання та вплив.

Модуль III. Новітня історія України

Тема 6. Національно-культурне відродження

Завдання:

1. Проаналізувати діяльність Кирило-Мефодіївського братства.
2. Дослідити роль Тараса Шевченка у формуванні національної свідомості.
3. Скласти короткий огляд культурно-просвітницьких товариств XIX ст.

Питання для обговорення:

1. Які ідеї братства вплинули на українську культуру?
2. Чому творчість Тараса Шевченка вважають символом національного відродження?
3. Як культурні товариства сприяли розвитку освіти та науки?

Теми для есе:

1. «Кирило-Мефодіївське братство та його внесок у культуру України».
2. «Тарас Шевченко і національне відродження».
3. «Культурно-просвітницькі товариства ХІХ ст.: освіта та національна свідомість».

Теми для презентацій:

1. Національно-культурне відродження ХІХ ст.
2. Творчість Тараса Шевченка як чинник національної свідомості.
3. Роль інтелігенції у розвитку української культури.

Тема 7. Визвольні змагання. Літературний розквіт

Завдання:

1. Проаналізувати розвиток літератури та мистецтва під час визвольних змагань 1917–1921 рр.
2. Визначити основні течії літературного життя 1920-х років.
3. Підготувати короткий огляд культурних діячів доби.

Питання для обговорення:

1. Як політичні події впливали на розвиток культури?
2. Які напрямки розвитку літератури були характерні для 1920-х років?
3. Що таке «Розстріляне відродження» та чому воно важливе для української культури?

Теми для есе:

1. «Культура України в період визвольних змагань».
2. «Літературний процес 1920-х років: основні тенденції».
3. «Розстріляне відродження: трагедія української культури».

Теми для презентацій:

1. Література та мистецтво доби визвольних змагань.
2. «Розстріляне відродження» та його діячі.
3. Вплив політичних подій на розвиток культури.

Тема 8. Розвиток етнокультури України у другій пол. ХХ – поч. ХХІ ст.

Завдання:

1. Проаналізувати розвиток народних традицій у радянський період.
2. Дослідити сучасні фестивалі та популяризацію етнокультури.
3. Підготувати міні-дослідження про роль діаспори у збереженні української культури.

Питання для обговорення:

1. Які фактори впливали на етнокультуру у другій половині ХХ ст.?
2. Як відбувається відродження традицій у незалежній Україні?
3. Які виклики стоять перед етнокультурою у ХХІ ст.?

Теми для есе:

1. «Збереження етнокультурної спадщини України у радянський період».
2. «Сучасні фестивалі та популяризація українських традицій».
3. «Роль діаспори у розвитку української культури».

Теми для презентацій:

1. Відродження національних традицій в Україні ХХІ ст.
2. Народні ремесла та сучасна етнокультура.
3. Етнокультура України в умовах глобалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексєєв Ю.М. Історія України (англ. мовою). History of Ukraine. Навч. посібник. Рек. МОН України. 224 с. 2021.
2. В. А. Альков. Історія і культура України : підручник для іноземних студентів, які навчаються англійською мовою. Друге видання // History and Culture of Ukraine : the textbook for international students. Second edition. 204 с. 2024.
3. Історики аграрної науки, освіти та техніки в Україні : біобібліогр. довід. / НААН, ННСГБ, Ін-т історії аграр. науки, освіти та техніки ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Л. І. Лямець. Вінниця : ТОВ "Твори", 2022. 352 с.
4. Історія української культури у схемах, таблицях та ілюстраціях: *навч.-метод. посіб. Реком. ВР*. Гула Р. В., Передерій І. Г., Дерев'янка Л. І. 180 с. 2021.
5. Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2024 рік / НААН, ННСГБ, Ін-т історії аграр. науки, освіти і техніки ; уклад. В. А. Вергунов, С. В. Нижник, О. В. Корзун, Д. Ю. Корзун, Л. І. Лямець; за наук. ред. В. А. Вергунова. Вінниця : ТОВ "ТВОРИ", 2023. 294 с.
6. М. І. Сулятицький, Х. М. Бутчак. Історія України та української культури : навчальний посібник для іноземних студентів / за заг. ред. В. А. Качкан // History of Ukraine and Ukrainian culture : guide for foreign students / under the general editorship of Doctor of Philological Sciences, Professor Volodymyr Kachkan. 215 с. 2024.
7. Олійник М.П., Ткачук І.Х. Історія України: *навчальний посібник* (Україна – суверенна і незалежна держава 1991-2021 рр.). 264 с. 2024.
8. Рогожа В. Сузір'я Аркасів-Богдановичів. Київ : Саміт-книга, 2021. 344 с.
9. Світлична В.В. Практикум з історії України. *Навч. посібник. Рек. МОНУ*. 342 с. 2021.
10. Устименко Л. Історія туризму. *Підручник*. 304 с. 2022.
11. Хвіст В. О. Словник-довідник з історії української державності. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 302 с.

Допоміжна література

1. Pletsan Khrystyna, Havryliuk Alla, Poberezhets Hanna, Yurova Tetiana, Bilo, Vladyslav, Polotnianko Oksana. Digital Transformation of Preservation and Restoration of Ukraine's Cultural Heritage. Studies in Medial and Communication, Volume 11, Issue 7, Pages 376-383. 2023.
2. Гончарук В. А., Побережець Г. С., Михайленко С. М., Бойко І. М. Особливості викладання української культури й історії у закладах вищої освіти: від традицій до сучасності. Вісник науки та освіти № 11(29). (2024). <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/17284/17353>
3. Побережець Г. С. Методичні рекомендації для семінарських занять здобувачів вищої освіти з історії України ступеня "бакалавр" всіх спеціальностей МНАУ денної форми навчання. Миколаїв, 2020. 62с.

4. Побережець Г., Левченко М., Форостян А. Сучасні соціокультурні процеси в Україні та їх роль у розвитку національної свідомості. Том 47 (2023): Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку напрям культурологія. С. 89-96.
5. Побережець Г.С. Державотворча діяльність Народного руху України. Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути [зб. наук. пр.]: матеріали XII міжнародної науково практичної інтернет-конференції (м. Київ, 29 січня 2021 р.). Київ, 2021. 457 с. С. 124-132.
6. Побережець Г.С. Творчість В.М. Чорновола на зламі подій 50-х-60-х рр. ХХ ст. Українознавчий вимір у сучасній науці: гуманітарний аспект: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 29 квітня 2022 р., м. Миколаїв. – Миколаїв : МНАУ, 2022. – 161 с. С.23-25.
7. Побережець Ганна, Маринець Надія, Мараєва Уляна. Патріотичний дух українців як шлях до перемоги. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 44, С. 77–83.

Інформаційні ресурси

1. Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України. Перегляд Український археографічний щорічник за темою "Історичні статті". URL:
<http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/11986/browse?value=%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96+%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96&type=subject> (дата звернення: 23.06.2024).
2. Український тиждень. Історія. URL:<https://tyzhden.ua/History/page=1> (дата звернення: 23.06.2024).

Законодавчо-нормативні акти

1. Акт проголошення незалежності України. Прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 року. Голос України. 1991. №165. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>
2. Декларація про державний суверенітет України. Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. Київ, 1990. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>
3. Конституція України. Київ, 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (зі змінами 23.06.2024).

Рекомендовані офіційні сайти

1. Центральний державний архів громадських об'єднань України. Наукові статті та науково-інформаційні публікації. URL:http://cdago.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=37&Itemid=75 (дата звернення: 23.06.2024).

Зміст

Вступ.....	3
Завдання для практичної роботи.....	4
Література.....	9

Навчальне видання

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Методичні рекомендації

Укладач: **Побережець Ганна Степанівна**

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 2,1
Тираж 50 прим. Зам. №__

Надруковано в видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.